

**Dijaški dom Drava Maribor
Smetanova 67
2000 Maribor**

PORABA PLASTIČNIH IZDELKOV ZA ENKRATNO UPORABO MED MLADIMI V SLOVENIJI

Raziskovalna naloga

Avtorica: Julija Gomboc

Mentorica: Monika Gajsler, prof.

Maribor, 2020

Vsebina

PORABA PLASTIČNIH IZDELKOV ZA ENKRATNO UPORABO MED MLADIMI V SLOVENIJI.....	1
1. UVOD	7
2. PREGLED OBJAV	8
2.1. OPREDELITEV PLASTIČNIH IZDELKOV ZA ENKRATNO UPORABO	8
2.2. NAJPOGOSTEJE UPORABLJENI PLASTIČNI IZDELKI ZA ENKRATNO UPORABO.....	10
2.2.1. Plastične vatirane palčke za ušesa	10
2.2.2. Plastične slamice	11
2.2.3. Plastične vrečke in plastična embalaža	11
2.3. OKOLJSKI PROBLEM IN UPORABA PLASTIČNIH IZDELKOV	12
2.4. UREDBA EU – PREPOVED UPORABE PLASTIČNIH IZDELKOV ZA ENKRATNO UPORABO.....	13
2.4. EKONOMSKI VIDIK PREPOVEDI IN UPORABE PLASTIČNIH IZDELKOV .	14
2.5. ODNOS DO OKOLJA MED MLADIMI	15
2.6. VPLIV DRUŽINE NA ODNOS DO OKOLJA IN OKOLJSKO OZAVEŠČENOST	16
3. METODOLOGIJA.....	17
3.1. Namen raziskave	17
3.2. Hipoteze in spremenljivke.....	17
3.3. Postopki zbiranja podatkov	17
3.4. Vsebinsko – metodološke značilnosti.....	18
4. REZULTATI IN INTERPRETACIJA.....	19
4.1. Pogostost uporabe plastičnih izdelkov za enkratno uporabo	19
4.1.1. Pogostost uporabe plastičnega pribora in krožnikov.....	19
4.1.2. Pogostost uporabe vatiranih palčk.....	20
4.1.3. Pogostost uporabe plastičnih slamic	21
4.1.4. Pogostost uporabe oxo-biorazgradljive plastike	22
4.1.5. Pogostost uporabe izdelkov iz ekspandiranega poliestra	22
4.2. Poznavanje škodljivosti uporabe plastičnih izdelkov.....	24
4.3. Okoljska ozaveščenost med mladimi v Sloveniji in vpliv družine.....	29
5. DISKUSIJA.....	33
6. ZAKLJUČEK.....	36
7. VIRI IN LITERATURA	37
8. PRILOGE.....	39

KAZALO SLIK

Slika 1: znaki za plastiko.....	8
Slika 2: Plastične vatirane palčke	10
Slika 3: Plastične slamice	11
Slika 4: Plastične vrečke za sadje.....	11

KAZALO TABEL

Tabela 1: število (f) in strukturni odstotki (f%) anketirancev po spolu	18
---	----

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Koliko družinskih članov je v vašem gospodinjstvu? (%)	18
Graf 2: Pogostost uporabe plastičnega pribora za enkratno uporabo	19
Graf 3: Pogostost uporabe plastičnih krožnikov.	20
Graf 4: Pogostost uporabe plastičnih vatiranih palčk.....	20
Graf 5: Poznavanje bambusovih vatiranih palčk.....	21
Graf 6: Ali v restavraciji in lokalu naročiš pijačo brez slamice?	21
Graf 7: Pogostost uporabe plastičnih slamic	22
Graf 8: Pogostost uporabe oxo-biorazgradljive plastike	22
Graf 9: pogostost uporabe posod za hrano in kozarcev iz ekspaniranega poliestra.....	23
Graf 10: Stopnja strinjanja s trditvijo "plastične vatirane palčke za ušesa spadajo med plastične izdelke za enkratno uporabo"	24
Graf 11: Stopnja strinjanja s trditvijo "plastične vatirane palčke za ušesa spadajo med plastične izdelke za enkratno uporabo", glede na spol	25
Graf 12: Stopnja strinjanja s trditvijo "Slamice so premajhne, da bi jih lahko enostavno reciklirali"	25
Graf 13: Stopnja strinjanja s trditvijo "Slamice so premajhne, da bi jih lahko enostavno reciklirali", glede na spol.....	26
Graf 14: Stopnja strinjanja s trditvijo "plastični pribor in pripomočke bi morali uporabiti večkrat".....	26
Graf 15: Stopnja strinjanja s trditvijo "plastični pribor in pripomočke bi morali uporabljati večkrat", glede na spol	27
Graf 16: Stopnja strinjanja s trditvijo "papirnati lončki so za okolje boljši kot plastični"	27
Graf 17: Stopnja strinjanja s trditvijo "plastični lončki so za okolje boljši kot plastični", glede na spol	28
Graf 18: Stopnja strinjanja s trditvijo "plastičnih lončkov ne bodo prepovedali, saj na trgu še ni prave alternative za njih"	28
Graf 19: Stopnja strinjanja s trditvijo "plastičnih lončkov ne bodo prepovedali, saj na trgu še ni prave alternative za njih", glede na spol.....	29
Graf 20: Stopnja strinjanja s trditvijo "na piknikih raje uporabljam kovinski pribor in steklene kozarce"	30
Graf 21: Stopnja strinjanja s trditvijo "na piknikih raje uporabljam kovinski pribor in steklene kozarce", glede na spol.....	30
Graf 22: Kako bi ocenil-a ekološko ozaveščenost v tvoji družini (%).....	31
Graf 23: Ali v vaši družini ločeno zbirate odpadke? (%).....	31
Graf 24: Kako pri vas dom nakupujete sadje in/ali zelenjavo? (%).....	32
Graf 25: Razmerje med številom družinskih članov in pogostostjo uporabe plastičnega pribora za enkratno uporabo (%)	32

Graf 26: Stopnja strinjanja s trditvijo "raje bi kupoval-a pijačo v steklenicah, če bi bila cenovno ugodnejša"	33
Graf 27: Stopnja strinjanja s trditvijo "raje bi kupoval-a pijačo v steklenicah, če bi bila cenovno ugodnejša", glede na spol	33

POVZETEK

V današnjem času težimo k zmanjšanju in ponovni uporabi plastičnih izdelkov. Plastika je sicer eden najpogosteje uporabljenih materialov na svetu in je prisotna v številnih industrijah. Verjetno največji okoljski problem predstavlja razkroj plastike. V letu 2019 je Evropski parlament izdal prepoved plastike za enkratno uporabo do leta 2021. V raziskovalni nalogi smo zato želeli preveriti kakšen odnos do plastičnih izdelkov in okoljskih problemov imajo mladi v Sloveniji. Omejili smo se na srednješolsko populacijo. V teoretičnem delu smo osvetlili teoretično ozadje problema in povzeli do sedaj znana dejstva. Preverili smo tudi kako se je odnos do porabe plastičnih izdelkov spreminjal v zadnjih desetletjih. V empiričnem delu smo srednješolcem razdelili anketne vprašalnike s katerimi smo poskušali potrditi oz. ovreči naše hipoteze. Menimo, da so slovenski dijaki ekološko ozaveščeni in se zavedajo pomena varovanja okolja, temu primerno tudi zmanjšujejo uporabo plastičnih izdelkov.

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici za pomoč in spodbudo pri izdelavi raziskovalne naloge. Hvala tudi vsem, ki ste si vzeli čas in izpolnili anketni vprašalnik.

1. UVOD

»Utapljamo se v plastiki, uporabljamo jo tudi tam, kjer njena uporaba nima nikakršnega vzdržnega razloga. Odvržena plastika, ki konča na obalah oceanov, povzroča veliko okoljsko škodo, hkrati pa pomeni veliko izgubljenih milijonov za industrijo, ker se ne reciklira. Ozaveščanje o škodi, ki jo povzročamo okolju, lahko še bistveno izboljšamo. Mogoče se zdi danes nepredstavljivo, da bi opustili uporabo plastičnih izdelkov za enkratno uporabo. A tudi včasih smo se v avtomobilih vozili neprijeti in do spremembe te kulture niso pripomogle le kazni, temveč tudi obširne kampanje o škodljivih posledicah tega početja.«(Romana Tomc, EPP; vir: <https://www.europarl.europa.eu/news/sl/press-room/20190321IPR32111/parlament-potrdil-prepoved-plastike-za-enkratno-uporabo-do-leta-2021>)

Odpadna plastika, ki se ne reciklira, predstavlja vse večji ekološki in ekonomski problem. Samo v morju vsako leto konča do dvajset ton plastike, ki uničuje ekosistem, ogroža živalske vrste in povzroča škodo ribičem ter turističnim delavcem.

Kljub vse večji ekološki ozaveščenosti ljudi še vedno proizvedemo in v naravno okolje odvržemo preveč plastike. Številke v zadnjih petdesetih letih zgolj naraščajo. Leta 2013 je bilo tako proizvedenih približno 300 milijonov ton plastike, ki na koncu večinoma konča ne reciklirana v naravi. Kot opozarjajo nevladne organizacije, milijoni ton plastike končajo na odpadkih, ali še huje, v oceanih.

Proizvodnja plastike narašča, saj uspešno zamenjuje druge materiale, kot sta steklo ali kovina. V razvitem zahodnem svetu posameznik vsako leto v povprečju zavrže sto kilogramov plastike, predvsem zaradi embalaže. Veliko bolj gospodarni in ekološki so prebivalci v Aziji, kjer na osebo pridelajo zgolj 20 kilogramov plastičnih odpadkov na leto.

Postavili smo si naslednje hipoteze:

H1: Mladi v Sloveniji se zavedajo problema, ki jo prinašajo plastični izdelki.

H2: Dekleta so bolj ekološko ozaveščena kot fantje in zato tudi v manjši meri uporabljajo plastične izdelke za enkratno uporabo.

H3: Okoljska ozaveščenost mladih je neposredno povezana z ozaveščenostjo njihovih staršev.

H4: Številnejše kot so družine, bolj pogosto so v uporabi plastični izdelki, predvsem zaradi praktičnosti in dejstva, da so plastični izdelki cenovno ugodnejši.

2. PREGLED OBJAV

2.1. OPREDELITEV PLASTIČNIH IZDELKOV ZA ENKRATNO UPORABO

Plastični materiali (plastika) vsebujejo kot ključno sestavino umetne polimere, ki jih označujejo visoke molske mase. Zaradi enostavne predelave in številnih možnosti za predelavo stroškovno učinkovitih proizvodov, ki višajo življenjski standard in kvaliteto in lagodnost življenja, so polimerni materiali uspešno prodrli na svetovna tržišča. Vsak izmed nas se dnevno srečuje z velikim številom različnih plastičnih materialov in proizvodov, narejenih iz njih, saj polimerni materiali zaradi njihovi raznolikosti pokrivajo neverjetno širok spekter lastnosti in uporabnosti. Hrana, ki jo kupujemo v trgovini, je embalirana v različnih tipih plastike, prav tako tudi proizvodi za osebno higieno; iz plastike so narejeni športna oprema, otroške igrače, pisarniški material, kuhinjski pripomočki, itn. ((Horvat, Kržan, & Šprajcar, 2012, str. 4).

Polimeri so spojine z visokimi molskimi masami, zgrajene iz medsebojno povezanih, ponavljajočih se osnovnih gradnikov, tako imenovanih monomeri. Plastika je material, formuliran in pripravljen za uporabo. Poglavitna sestavina plastike so polimeri katerim so dodana polnila (anorganska ali organska) ter dodatki npr. pigmenti, mazila, zaviralci oksidacije ipd. Poznamo več različnih vrst plastičnih materialov:

- PET (polietilen tereflatat) plastika: iz nje so narejene skoraj vse platenke za vodo in druge pijače
- PP (polipropilenom: avtomobilski deli, ohišja gospodinjskih aparatov, cevi za toplo vodo
- PS (polistrienom): embalaža v kozmetični in farmacevtski industriji, jedilni pribor
- PE(polietilenom): vrečke, igrače, kabli, pokrovčki. (prav tam, str. 5)

Slika 1: znaki za plastiko

Prve plastične materiale smo odkrili že daljnega leta 1839, ko je Charles Goodyear s kemično modifikacijo naravnih polimerov razvil postopek vulkanizacije. Prvo umetno plastiko parkesin pa smo dobili leta 1862. Po 1. svetovni vojni, ko se je kemična industrija razvijala izjemno hitro, je napredovala tudi tehnologija izdelave plastike. Ker so izdelki iz plastike lahki in trpežni, predvsem pa cenejši in zato bolj dostopni kupcu, so postali del našega vsakdana. Plastična embalaža je lahka in zato ugodnejša za transport ter poskrbi, da hrana ostane dalj časa sveža in jo zaščiti pred zunanjimi vplivi. Danes se kar 40 % plastike proizvede za embalažo, 20 % za gradbeništvo, ostalo pa je razporejeno na druge industrije (avtomobilska industrija, elektronika, medicina, šport, pohištvo ...). Plastika kot material v proizvodnji izdelkov ima svoje prednosti, vendar je pomembno, kako in za kaj jo proizvajamo ter kaj naredimo z njo po uporabi. V zadnjih 50 letih se je proizvodnja plastike podvajseterila in samo v letu 2015 smo jo proizvedli 322 milijonov ton. Porast je šla z roko v roki z naraščanjem prisotnosti izdelkov za enkratno uporabo, kar le še povečuje količino plastičnih odpadkov (Kranjc & Nieboer, 2019, str. 4).

Plastika kot material v proizvodnji izdelkov ima svoje prednosti, vendar je pomembno, kako in za kaj jo proizvajamo ter kaj naredimo z njo po uporabi. V zadnjih 50 letih se je proizvodnja plastike podvajseterila in samo v letu 2015 smo jo proizvedli 322 milijonov ton (Plastics Europe, 2016). Porast je šla z roko v roki z naraščanjem prisotnosti izdelkov za enkratno uporabo, kar le še povečuje količino plastičnih odpadkov. (prav tam)

V Evropi vsako leto nastane 25,8 milijonov ton plastičnih odpadkov, od katerih jih manj kot 30 % ločeno zberemo za predelavo. Še vedno približno 31 % odpadkov pristane na odlagališčih, 39 % v sežigalnicah, neprešteti pa neposredno v naravi. Po ocenah Ellen MacArthur Foundation je kar 95 % vrednosti embalaže izgubljene po kratki ali enkratni uporabi, kar letno znese okoli 72 milijard evrov. Gospodarska škoda zaradi morskih odpadkov že samo ribištvu odvzame za okoli odstotek skupnih prihodkov iz ulova, dobre ocene za evropski turizem pa še nimamo. Plastična embalaža predstavlja kar 59 % vseh plastičnih odpadkov! Proizvodnja plastike in sežiganje plastičnih odpadkov po svetu prispevata okoli 400 milijonov ton CO₂ letno (EMAF, 2016). V 28 članicah EU letno porabimo:

- 46 milijard plasten
- 16 milijard lončkov za kavo
- 2,5 milijard embalaže za prevzem ali dostavo pripravljene hrane (prav tam)

Plastični izdelki za enkratno uporabo se uporabijo samo enkrat, preden se jih zavrže. Vsako leto proizvedemo približno 300 milijonov ton plastike, polovico od teh pa so plastični izdelki za enkratno uporabo. Večina teh izdelkov se ne reciklira (spletni vir 1)

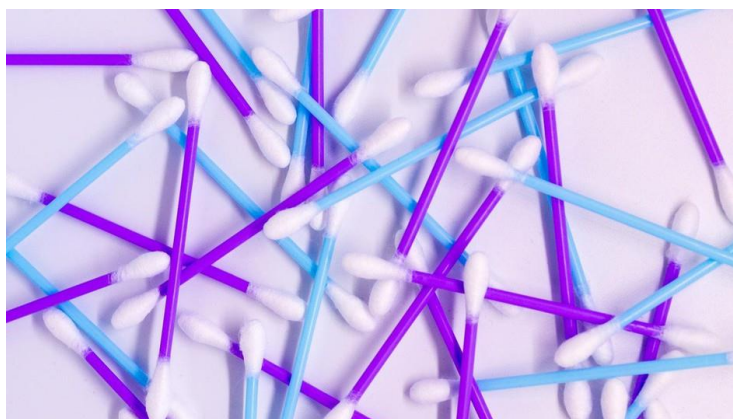
Med plastične izdelke za enkratno uporabo spadajo naslednji izdelki:

- plastični pribor za enkratno uporabo (vilice, noži in jedilne paličice);
- plastični krožniki za enkratno uporabo;
- plastične slamice;
- plastične vatirane palčke;
- plastične palice za balone;
- oxo-biorazgradljiva plastika in posoda za hrano in kozarci iz ekspandiranega polistirena (spletni vir 2).

2.2. NAJPOGOSTEJE UPORABLJENI PLASTIČNI IZDELKI ZA ENKRATNO UPORABO

2.2.1. Plastične vatirane palčke za ušesa

Plastične vatirane palčke za ušesa spadajo med plastične izdelke za enkratno uporabo. Tudi če jih ne uporabljaš redno, je verjetno, da jih imaš v kopalniški omari ali med ličili. Postale so redni izdelek v gospodinjstvu, brez katerega ne gre. Ne glede na to, kako koristne so, resno ogrožajo okolje. Mnoge končajo na odlagališčih, ali se izplaknejo v stranišče in končajo v naših rekah, oceanih, kjer jih ptice ali ribe zamenjajo za hrano. Tudi potem, ko se razgradijo na manjše plastične delce, resno ogrožajo zdravje živali, ki te delce zaužijejo (spletni vir 1)

Slika 2: Plastične vatirane palčke

2.2.2. Plastične slamice

Te majhne slamice po celem svetu uporabimo dnevno okoli 500 milijonov. Mala razvada, ki stane veliko. Slamice so premajhne, da bi jih lahko enostavno reciklirali. Tako postanejo smeti – na odlagališčih ali preidejo v reke in v oceane. So ene izmed največjih onesnaževalcev naših plaž in oceanov. Povzročajo onesnaževanje okolja in pogin mnogih živali. Veliko slamic je narejenih iz polistirena, iste plastike, ki izdeluje ekspanzirano polistirensko peno – bolj znano kot “stiropor (spletni vir 1).

Slika 3: Plastične slamice

2.2.3. Plastične vrečke in plastična embalaža

Sadje in zelenjava brez plastične embalaže se lepo opere, očisti in ima po naravi svojo naravno zaščitno »embalažo«. Plastična embalaža lahko seveda podaljšuje rok uporabnosti. Toda stroški, ki nastanejo pri tem, so zelo visoki, tako za nas, kot za okolje. Ko pridemo domov, takšna embalaža v parih minutah pristane v smeteh. Poleg tega oddaja škodljive kemikalije, ki se posledično prenesejo na živila (Spletni vir 1).

Slika 4: Plastične vrečke za sadje

2.3.OKOLJSKI PROBLEM IN UPORABA PLASTIČNIH IZDELKOV

Po besedah Evropske komisije predstavlja plastika več kot 80 % morskih odpadkov. Proizvodi, obravnavani v novem zakonu, sestavljajo 70 % vseh predmetov v morskih odpadkih. Zaradi svoje počasne razgradnje se plastika kopiči v morjih, oceanih in na plažah po EU in svetu. Ostanke plastike je mogoče najti v morskih vrstah, denimo morskih želvah, tjulnjih, kitih in pticah, pa tudi v ribah in lupinarjih, kar pomeni, da je prisotna tudi v človekovi prehranski verigi (spletni vir 2) .

Ob izjemni rasti proizvodnje in uporabe polimerov, so razmišljanja o posledicah uporabe plastičnih produktov ter končnega ravnanja s temi proizvodi, ko postanejo odpadek, aktualna in pereča tema. Pomisleki se osredotočajo na možen vpliv umetnih snovi na zdravje ljudi ter škodo, ki jo utrpi okolje. Skoraj vsa plastika je danes sintetizirana iz surovin, ki jih preko petrokemijske industrije pridobivamo iz fosilnih virov. Z izkoriščanjem fosilnih virov je povezano globalno segrevanje ozračja, hkrati pa izrabljamo dragocen neobnovljiv vir surovin. Poleg tega del plastike zaide tudi v naravo, kjer predstavlja trajni tujek, saj sestoji iz umetno sintetiziranih polimerov, ki se v naravi sami po sebi ne pojavljajo. Kot taka lahko predstavlja vir sproščanja organskih onesnažil v okolje in vstopanje slednjih v prehranjevalno verigo. Ker plastiko uporabljamo v tako velikih količinah »šele« v zadnjih desetletjih, nam vsi vplivi ter potencialne nevarnosti niti še niso znani. Neizpodbitno pa je, da v naše okolje vstopa ogromna količina materialov in snovi, ki jih v osnovi tam nikdar ni bilo in nanje narava skozi evolucijo ni bila prilagojena. Ne samo, da plastični (kot tudi vsi drugi) odpadki kazijo izgled pokrajine, organizmi jih lahko po pomoti zaužijejo, se vanje zapletejo, ali se zadušijo (Horvat, Kržan, & Šprajcar, 2012, str. 4).

Prav tako ni več novo spoznanje, da je v Tihem oceanu velika plavajoča gmota plastičnih odpadkov, ki pokriva površino, enako dvakratni velikosti kontinentalnih delov ZDA. Okoljski program Združenih narodov, je leta 2006 ocenil, da vsaka kvadratna milja oceana vsebuje 46000 enot plavajoče plastike. Ker plastika v naravi razpada počasi, predvsem zaradi vplivov neživih dejavnikov, se tam bolj kot ne kopičijo. Nove raziskave kažejo, da je ta problem prisoten v vseh svetovnih morjih in oceanih – tudi v slovenskem morju (prav tam).

Plastika ima negativne vplive na okolje skozi cel svoj življenjski cikel. Našli smo jo na naših najvišjih vrhovih, v zraku, rudnikih in najglobljih morskih jarkih. Zaradi količine, pogostosti in načina rabe ter nizke vrednosti odpadkov, pa imajo izrazito velik vpliv prav plastični izdelki za enkratno uporabo, vključno z embalažo. Slovencem tega ni treba posebej razlagati — pomislimo le na še kar aktualno embalažno krizo ter posledične požare v obratih za predelavo

in skladiščenje odpadkov. Malo manj očitni so vplivi na naše vodotoke. V EU vsako leto samo v morjih pristane med 150 000 in 500 000 ton plastičnih odpadkov. Kar 85 % vseh morskih odpadkov je plastičnih, podobna ocena pa se uporablja za vir teh odpadkov: 80 % jih prihaja s kopnega. Sredozemsko morje je zaprto, tako da se odpadki v njem samo kopičijo, onesnaženost pa dosega tisto v najbolj prizadetem delu Tihega oceana. Plastika razpada v mikroplastiko, kar poleg znanih slabih vplivov povzroča tudi oddajanje toplogrednih plinov¹ in škoduje bakterijam, ki proizvajajo kisik². Hrana in pijača "za s sabo" je postala navada, ki ima velike posledice za okolje. Lončki za kavo, pijača v plastenkah in embalaža za pripravljeno hrano pogosto pristanejo v naravi. To lahko potrdijo tudi številni prebivalci Slovenije, ki so se udeležili akcij Očistimo Slovenijo ali pa vsakoletnih spomladanskih čistilnih akcij, organiziranih na lokalni ravni. V zadnjih letih postaja smetenje ponovno očitni problem (Kranjc & Nieboer, 2019).

2.4. UREDBA EU – PREPOVED UPORABE PLASTIČNIH IZDELKOV ZA ENKRATNO UPORABO

Države članice bodo morale do leta 2029 doseči 90-odstotni cilj zbiranja plastičnih steklenic. Plastenke bodo morale do leta 2025 vsebovati najmanj 25 % recikliranih materialov, do leta 2030 pa 30 % teh materialov. Sporazum tudi krepi uporabo načela odgovornosti povzročitelja, predvsem pri tobaku, z uvedbo razširjene odgovornosti proizvajalca. Ta novi režim bo veljal tudi za ribiško opremo, s čimer se bo zagotovilo, da bodo proizvajalci in ne ribiči tisti, ki bodo nosili stroške pobiranja mrež, izgubljenih v morju (Evropska strategija za plastiko in krožno gospodarstvo, 2015).

Zakonodaja prav tako določa, da bi morale biti oznake o negativnih okoljskih učinkih metanja cigaret s plastičnimi filtri na ulico obvezne, tako kot tudi oznake za ostale proizvode, na primer plastične kozarce, vlažilne robčke in higienske vložke (spletni vir 2).

Prepoved brezplačnih nosilnih plastičnih vrečk od 1.1.2019 določa Uredba o ravnanju z embalažo in odpadno embalažo. 10.e člen določa prepoved brezplačnih plastičnih nosilnih vrečk:

(1) Distributer mora zagotoviti, da plastične nosilne vrečke na prodajnem mestu blaga ali izdelkov potrošnikom niso na voljo brezplačno.

- (2) Distributer mora prodajno mesto ali mesto ponudbe plastičnih nosilnih vrečk opremiti s cenami vrečk v skladu z zakonom, ki ureja varstvo potrošnikov.
- (3) Ne glede na prvi odstavek tega člena lahko distributer omogoči potrošniku, da na prodajnem mestu brezplačno zamenja odpadno plastično nosilno vrečko, ki jo je kupil pri tem distributerju, za enako novo plastično nosilno vrečko. O tem mora potrošnike obveščati s pisnim obvestilom na prodajnem mestu.
- (4) Za prevzete odpadne plastične nosilne vrečke iz prejšnjega odstavka mora distributer, ne glede na njihovo letno količino, izpolnjevati zahteve iz 24. člena te uredbe.
- (5) Ne glede na prvi odstavek tega člena so kot primarna embalaža živil, ki niso predpakirana, na prodajnem mestu blaga ali izdelkov lahko potrošnikom brezplačno na voljo zelo lahke plastične nosilne vrečke, ki so namenjene za primarno embalažo živil, ki niso predpakirana, kot so zlasti sadje, zelenjava, ribe, meso in mesni izdelki, mlečni izdelki, sveže pripravljene sendviči in druga sveže pripravljena živila, ki niso predpakirana. Distributer mora potrošnike o tem obveščati s pisnim obvestilom na vsakem mestu ponudbe takih živil, na katerem so potrošnikom na voljo tudi take zelo lahke plastične nosilne vrečke (spletni vir 3).

2.4. EKONOMSKI VIDIK PREPOVEDI IN UPORABE PLASTIČNIH IZDELKOV

Embalaža sama po sebi ne more obstajati, niti nima uporabne vrednosti, zato je povsem odvisna od blaga in izdelkov, za katere je namenjena. Vrste in količine uporabljene embalaže se precej razlikujejo po tem, kaj se vanje pakira. Največji delež embalaže se uporablja za porabniške izdelke, in sicer kar 80%, ostalih 20% pa za industrijske izdelke. Med porabniškimi izdelki največ porabi živilska industrija (38%), druga po porabi pa je industrija pijač (18%). Zaradi embalaže je možno ugoditi sodobnim porabnikom, ki želijo kupiti kakovostno blago kdaj koli in kjerkoli želijo. Zagotavlja stalno oskrbo ob sprejemljivi ceni. Kljub temu, da je pakirano blago po navadi dražje, se zaradi povečane varnosti med transportom izognemo izgubam, ki bi pomenile večjo gospodarsko škodo, kot pa jo predstavlja embalaža. Ob neustrezni embalaži bi se hitro skrajšal rok uporabnosti, izgube pa bi zelo narasle, kar bi privedlo do ogromnih količin odpadkov. V državah tretjega sveta se tako večkrat zgodi, da se več kot polovica živil pokvari, še preden dosežejo kupca. V Evropi in Združenih državah Amerike je ta delež 3%. (Radonjič, 2008, str. 24-25).

Med pregledom do sedaj znanih dejstev smo ugotovili, da se večina trgovcev in drugih podjetnikov pospešeno pripravlja na napovedane ukrepe in prilagaja trendom okolju prijazne potrošnje. V Tušu so prodajo nekaterih plastičnih izdelkov za enkratno uporabo, kot so

krožniki, pribor, slamice in kozarci, že ukinili in v celoti nadomestili z biorazgradljivimi in papirnatimi izdelki. V Lidlu Slovenija bodo prodajo plastičnih izdelkov za enkratno uporabo opustili do konca letošnjega leta; tudi v Hoferju pravijo, da bodo to storili še pred začetkom uradne prepovedi. Izdelke iz plastike za enkratno uporabo nadomeščajo in umikajo postopoma. V Mercatorju na primer uvajajo izdelke za piknik iz čiste celuloze, v Sparu ponujajo kozarce in krožnike iz papirja in sladkornega trsa, pribor iz lesa in slamice iz papirja. Trgovci opažajo, da potrošniki postajajo bolj ozaveščeni in tudi sami vse pogosteje posegajo po okolju prijaznih alternativah (povzeto po časopis Delo, 2019).

2.5. ODNOS DO OKOLJA MED MLADIMI

V raziskavi Mladina 2010 (2011) so skrb za zaščito naravnega okolja povezali s trajnostnim načinom družbenega delovanja, ki ga opredelijo kot način delovanja, ki presega osebne in ožje družbene (npr. družinske, prijateljske) interese v smislu, da vključuje skrb a dolgoročno stabilnost in blaginjo širše družbe. V sedanjih družbenih razmerah se trajnostni način družbenega delovanja izraža predvsem v dejanjih, povezanih s skrbjo za naravno okolje, prizadevanji za mir v svetu in družbeno solidarnostjo (Musil & Lavrič, 2011, str. 403).

Eden najpogosteje uporabljanih kazalnikov merjenja skrbi za naravno okolje je pripravljenost posameznika, da bi del svojega dohodka namenil ohranjanju naravnega okolja. Ugotovili so naslednje:

- Ekološka zavest mladih ni jasno povezana z gospodarsko razvitostjo države ali razvitostjo predstavniške demokracije. Očitno gre na ravni mednarodnih primerjav za celovitejši preplet dejavnikov.
- Slovensko mladino lahko po tem kazalniku glede okoljske ozaveščenosti uvrstimo med prebivalstvo evropskih držav, v katerih je ekološka zavest nekoliko bolj prisotna (prav tam, str. 403-404)

Po ugotovitvah Mladine 2010 (2011) so mladi v Sloveniji v primerjavi z evropsko mladino nekoliko nadpovprečno ozaveščeni. V zadnjih dvajsetih letih je ekološka zavest mladih v Sloveniji (kot tudi v primerljivih državah) nekoliko upadla, ves čas pa je bistveno nižja v primerjavi s starejšimi generacijami (prav tam, str. 407)

In kateri dejavniki vplivajo na ekološko vedenje spodbujevalno? V raziskavi Mladina 2010 navajajo:

- Starost ima sorazmerno močan pozitiven vpliv, kar ni presenetljivo z razvojno psihološkega vidika, saj družbena odgovornost nasploh z leti tendenčno narašča. Ta ugotovitev se dobro ujema tudi z že navedeno ugotovitvijo, da je ekološka zavest večja med starejšimi generacijami. V zvezi s tem tudi ni presenetljiva povezanost ekološkega vedenja z boljšim zaposlitvenim statusom.
- Med psihološkimi korelati izstopati usmerjenost v prihodnost in avtoritativna socializacija, kar skupaj z zgornjo ugotovitvijo kaže, da je ekološka usmerjenost tesno povezana s splošno osebnostno zrelostjo posameznika.
- Podobno razlago nam kažejo korelacije z osebnimi interesi. Bolj ekološko usmerjeno so mladi, ki jih bolj zanimajo izobraževanje in samoizobraževanje, znanost, umetnost in poklic (prav tam, str.409)

2.6. VPLIV DRUŽINE NA ODNOS DO OKOLJA IN OKOLJSKO OZAVEŠČENOST

Payne (2005) pravi, da lahko glede učinkovitosti okoljske vzgoje govorimo le, če povežemo domači vpliv družin in razvoj učnih procesov. Konteksti iz vsakdanjega družinskega življenja, ki so vpeti v rutine in navade; vključno s starševskimi praksami, življenjskimi zgodbami in funkcionalnimi odnosi bodo otroka bistveno oblikovali. Obstaja torej povezava med okoljsko ozaveščenostjo staršev in ozaveščenostjo njihovih otrok. Več raziskav navaja, da se skrb za okolje in ločeno zbiranje odpadkov prenaša iz staršev na otroke (Payne, 2005).

3. METODOLOGIJA

V teoretičnem delu smo s pomočjo literature poskusili osvetliti problem uporabe plastičnih izdelkov za enkratno uporabo. Kako pa je z uporabo teh izdelkov med mladimi v Sloveniji pa bomo obravnavali v empiričnem delu naloge.

3.1. Namen raziskave

Zastavili smo si naslednje cilje:

- proučiti kakšna je stopnja ekološke ozaveščenosti med mladimi v Sloveniji
- proučiti, ali so mladi v Sloveniji seznanjeni z prepovedjo uporabe plastičnih izdelkov za enkratno uporabo in njenimi alternativami.

3.2. Hipoteze in spremenljivke

Postavili smo si naslednje hipoteze:

H1: Mladi v Sloveniji se zavedajo problema, ki jo prinašajo plastični izdelki.

H2: Dekleta so bolj ekološko ozaveščena kot fantje in zato tudi v manjši meri uporabljajo plastične izdelke za enkratno uporabo.

H3: Okoljska ozaveščenost mladih je neposredno povezana z ozaveščenostjo njihovih staršev.

H4: Številnejše kot so družine, bolj pogosto so v uporabi plastični izdelki, predvsem zaradi praktičnosti in dejstva, da so plastični izdelki cenovno ugodnejši.

V nalogi smo kot spremenljivki uporabili spol in število družinskih članov v gospodinjstvu.

3.3. Postopki zbiranja podatkov

Podatke smo zbrali s pomočjo anketnega vprašalnika (n=41). Vprašalnik smo razdelili mladim – srednješolcem iz različnih mariborskih srednjih šol. Odzvalo se je 22 oseb moškega spola in 19 oseb ženskega. Skoraj polovica anketirancev prihaja iz štiričlanske družine. 26 odstotkov pa prihaja iz pet in več članske družine. Manj kot 20 % anketiranih živi v dva – ali tri – članski družini.

Tabela 1: število (f) in strukturni odstotki (f%) anketirancev po spolu

	f	f%
Moški	22	53,7
Ženske	19	46,3

Graf 1: Koliko družinskih članov je v vašem gospodinjstvu? (%)

3.4. Vsebinsko – metodološke značilnosti

Vsebinsko – formalne značilnosti

Uporabili smo anketni vprašalnik, ki je po večini sestavljen iz vprašanj zaprtega tipa. Prevladujejo vprašanja s stopnjevalnimi odgovori. Podatke smo obdelali s programom za statistično analizo SPSS.

Veljavnost

Upoštevali smo ugotovitve sondažnega vzorca (n=4). Prosili smo jih za povratno informacijo o vsebinsko – metodoloških značilnosti vprašalnika. Njihovo mnenje smo upoštevali in vprašalnik ustrezno preuredili.

Zanesljivost

Zanesljivost smo zagotavljali z enotnimi, enopomenskimi navodili in vprašanji.

Objektivnost

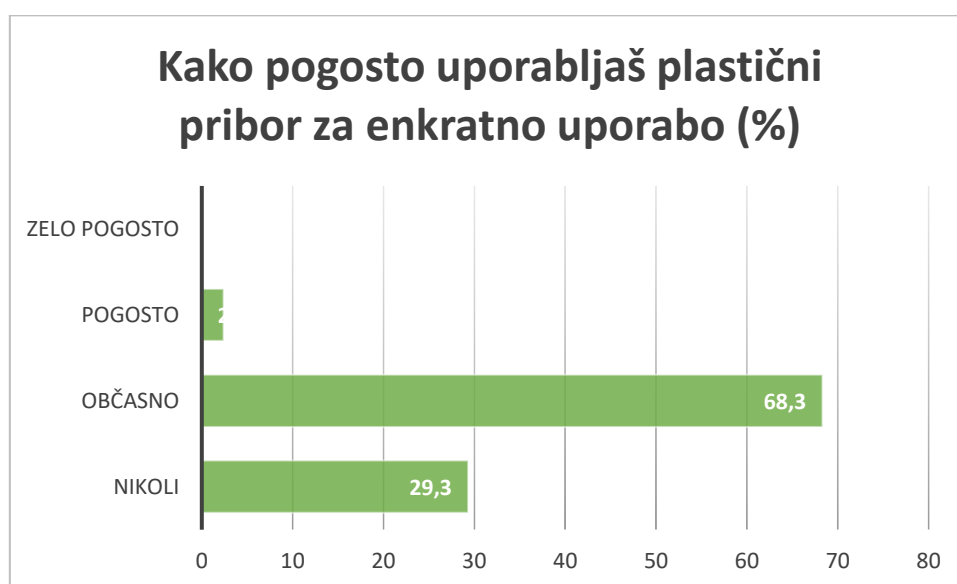
Objektivnost smo zagotovili z enotnimi, enopomenskimi navodili. Vprašalnik so anketiranci reševali samostojno in anonimno. Objektivnost v fazi anketiranja smo zagotovili z uporabo zaprtega tipa vprašanj in s stopnjevalnimi odgovori.

4. REZULTATI IN INTERPRETACIJA

4.1. Pogostost uporabe plastičnih izdelkov za enkratno uporabo

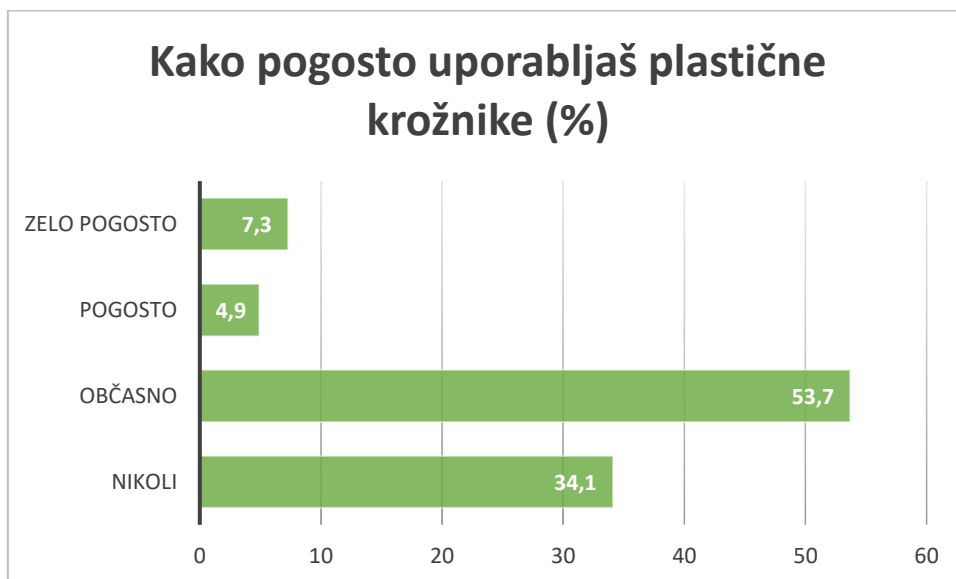
Plastični izdelki za enkratno uporabo so prisotni vse okoli nas. Čeprav so uporabo plastičnih vrečk z začetkom leta 2019 ostro omejili, so tukaj še drugi izdelki, ki nas obdajajo. V pogosti uporabi so plastični krožniki in pribor, slamice in vatirane palčke za ušesa. Naše anketirance smo povprašali po pogostosti uporabe določenih izdelkov za enkratno uporabo. Na voljo so imeli stopnjevalne odgovore (1) nikoli, (2) občasno, (3) pogosto, (4) zelo pogosto.

4.1.1. Pogostost uporabe plastičnega pribora in krožnikov

Graf 2: Pogostost uporabe plastičnega pribora za enkratno uporabo

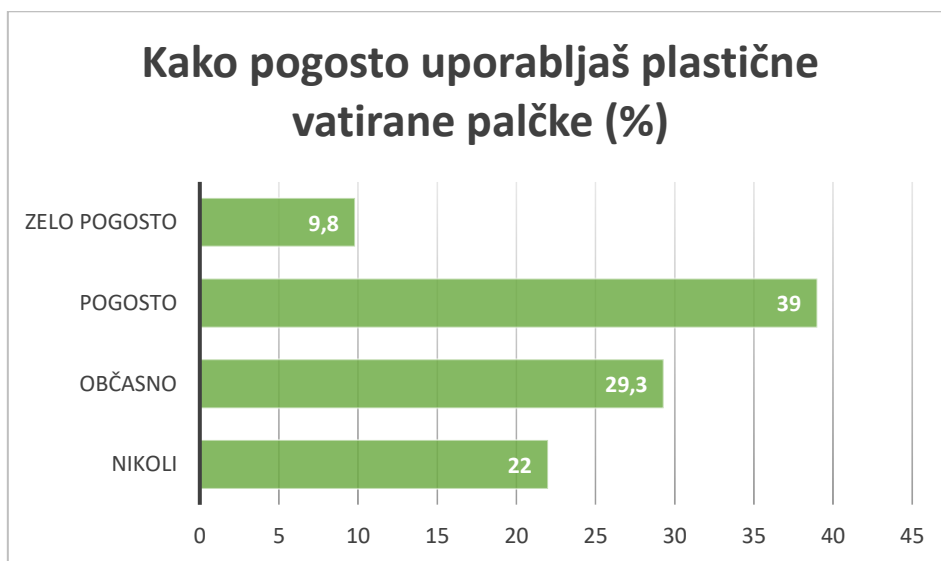
Kot smo pričakovali je plastični pribor za enkratno uporabo pogosto v uporabi. Kar 68,3 % anketirancev je označilo odgovor občasno, kar se verjetno sklada z dejstvom, da plastični pribor uporabljamo sezonsko – torej v času piknikov in dopustovanja. Podobne rezultate smo zato dobili tudi pri naslednji trditvi »kako pogosto uporabljáš plastične krožnike. Spodbudno pa je dejstvo, da je pri obeh trditvah približno tretjina anketirancev povedala, da plastičnega pribora in plastičnih krožnikov ne uporabljajo nikoli.

Graf 3: Pogostost uporabe plastičnih krožnikov.

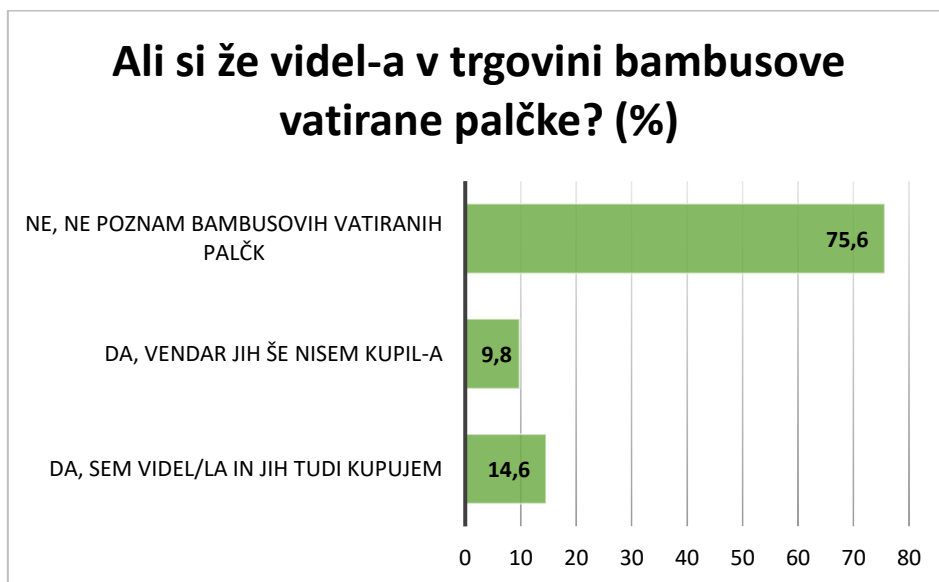
4.1.2. Pogostost uporabe vatiranih palčk

Vatirane palčke za ušesa so v vsakem domu v vsakodnevni uporabi. Pričakovali smo, da bo pogostost uporabe teh izdelkov zelo visoka. Odstotek se resnično nagiba v pogosti uporabi teh izdelkov.

Graf 4: Pogostost uporabe plastičnih vatiranih palčk

Le 22 % vprašanih plastičnih vatiranih palčk nikoli ne uporablja. Nekaj manj kot 30 % jih palčke uporablja občasno in kar 39 % vprašanih, plastične vatirane palčke uporablja pogosto. Na trgu že obstaja alternativa za plastične palčke, ki so narejen iz bambusa. Naše mlade anketirance smo zato tudi povprašali ali so v trgovini že zasledili bambusove vatirane palčke.

Graf 5: Poznavanje bambusovih vatiranih palčk

Kar 75,6% anketiranih ne pozna bambusovih vatiranih palčk. Razlogi za to so verjetno v tem, da so bambusove palčke na trgu razmeroma nove in dobavljive v manjših količinah kot plastične. Ker je naš vzorec sestavljen iz srednješolske populacije menimo, da bambusove vatirane palčke ne poznajo tudi odrasli člani gospodinjstva. Drugi vzrok za nizko uporabo pa je morda tudi v ceni. Bambusove palčke so trenutno nekoliko dražje kot plastične. Anketirance smo tudi v obliki odprtega tipa vprašanj vprašali kaj se jim zdi cenovno ugodneje, vendar jih večina, zaradi nepoznavanja, na to vprašanje ni odgovorila.

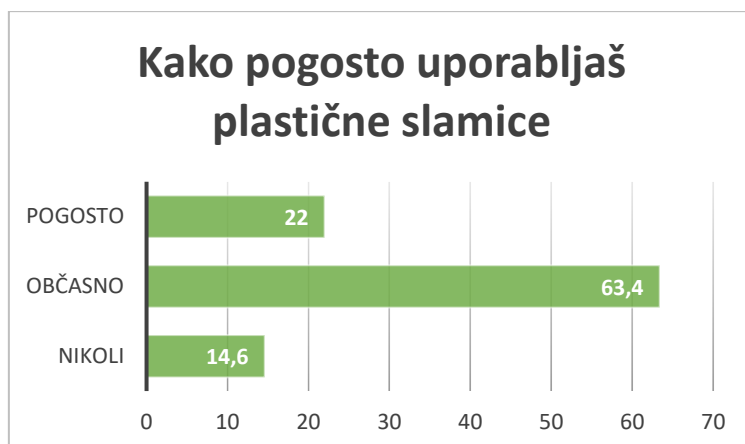
4.1.3. Pogostost uporabe plastičnih slamic

Srednješolce smo povprašali, ali si v lokalu oz. restavraciji naročijo pijačo brez slamice. Dve tretjini vprašanih so odgovorili, da si naročijo brez slamice (ob tem jih nismo vprašali za kakšno vrsto pijače gre).

Graf 6: Ali v restavraciji in lokalu naročiš pijačo brez slamice?

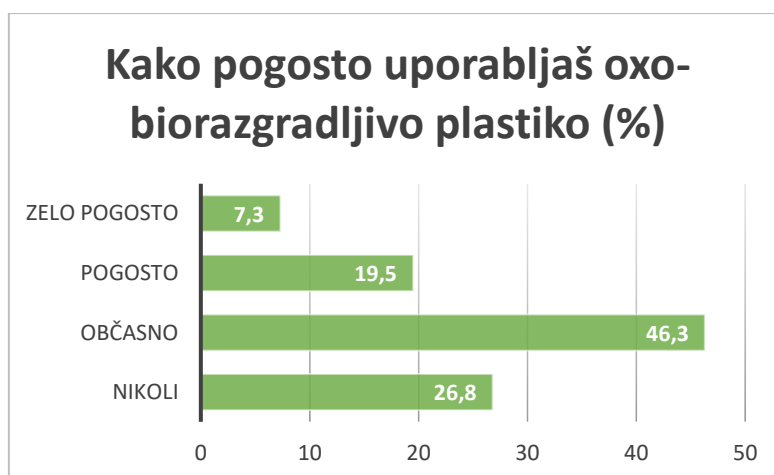
Nekoliko drugačne odgovore smo dobili, ko smo jih povprašali o pogostosti uporabe plastičnih slamic. Več kot 80% vprašanih plastične slamice uporablja pogosto oz. občasno.

Graf 7: Pogostost uporabe plastičnih slamic

4.1.4. Pogostost uporabe oxo-biorazgradljive plastike

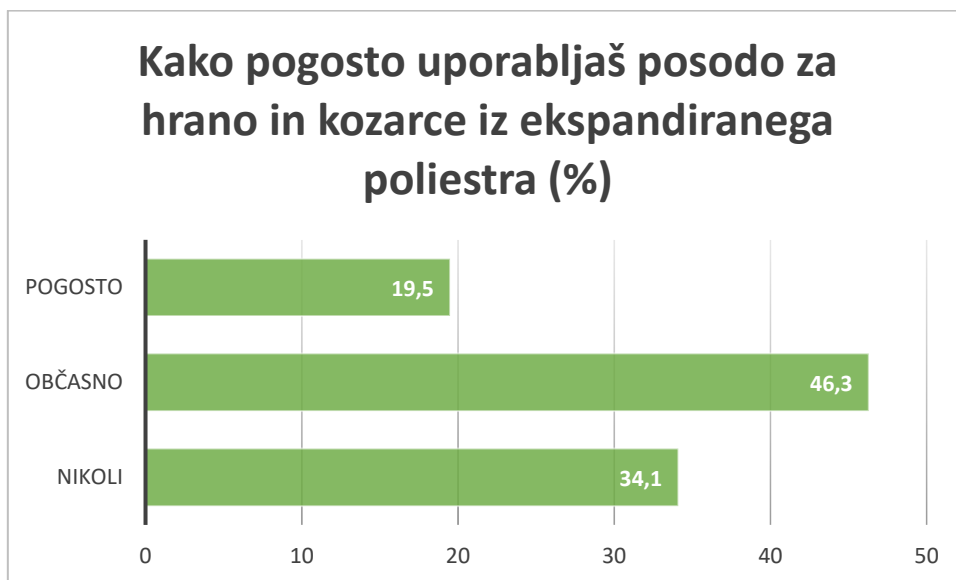
Anketirancem smo pojasnili kaj vse zajema oxo-biorazgradljiva plastika. To je plastika, ki razgradi le pod določenimi pogoji in je lahko iz agrokulture ali naftnih derivatov in je to plastika, ki se ne razgradi. Ker takšno vrsto plastike srečujemo v vrečkah, ki nam jih ponujajo trgovci, smo pričakovali visok odstotek med porabniki. 7,3 % vprašanih takšne vrečke uporablja zelo pogosto; 19,5 % jih uporablja pogosto. Nekaj manj kot polovica (46,3 %) oxo plastiko uporablja občasno in 26,8 % vprašanih oxo plastike ne uporablja.

Graf 8: Pogostost uporabe oxo-biorazgradljive plastike

4.1.5. Pogostost uporabe izdelkov iz ekspandiranega poliestra

Ekspandiranih poliester poznamo pod bolj »domačo« besedo stiropor. Z njim se srečamo pogosto, uporabljajo ga na različnih področjih – v gradbeništvu, v poštnem prometu, v industriji... V anketi pa nas je predvsem zanimalo kako pogosto se uporabljajo posode za hrano in kozarci iz ekspandiranega poliestra.

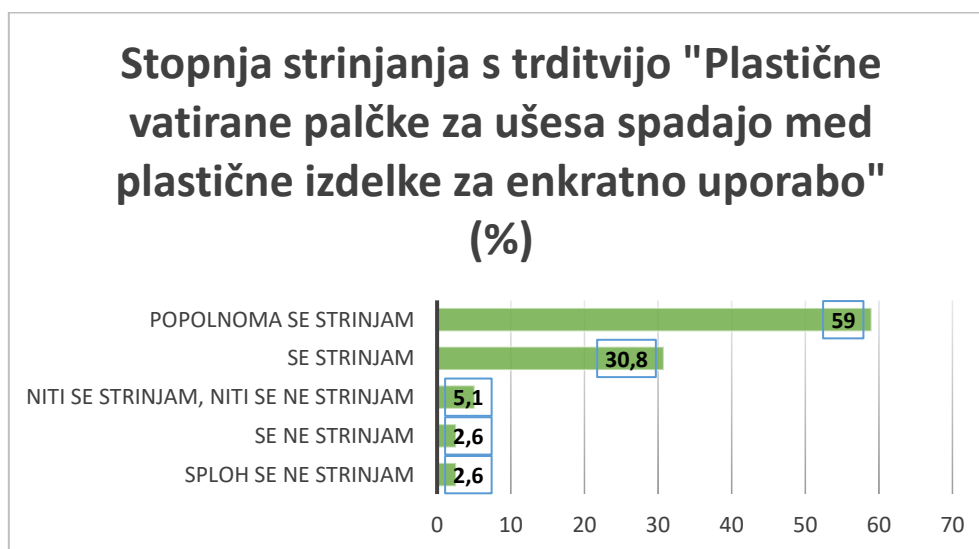

Graf 9: pogostost uporabe posod za hrano in kozarcev iz ekspandiranega poliestra

Približno polovica vprašanih izdelke iz ekspandiranega poliestra občasno uporablja. 19,5 % jih takšne izdelke uporablja pogosto. 34,1 % pa posode za hrano in kozarce iz stiropora sploh ne uporablja. Pogostost uporabe je verjetno tudi povezana z pogostostjo naročanje hrane na dom. Gostinski ponudniki nam namreč pogosto hrano ponudijo v posodah iz ekspandiranega poliestra.

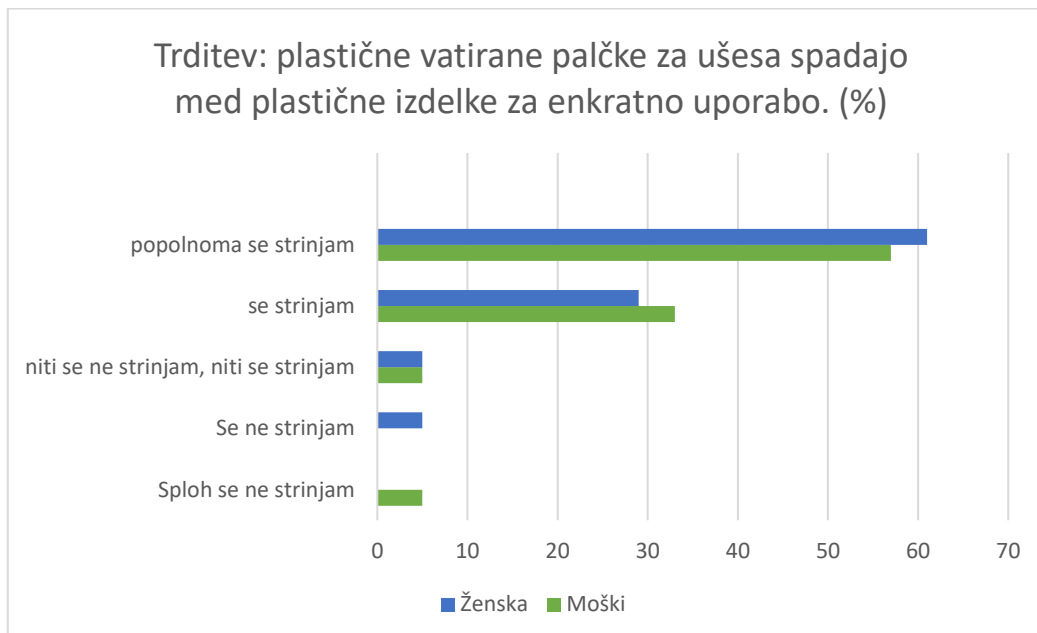
4.2. Poznavanje škodljivosti uporabe plastičnih izdelkov

Plastični izdelki so škodljivi za okolje. Okolju neprijazna je tako njihova proizvodnja kot njihova razgradnja. Anketirancem smo podali nekaj trditev in jih prosili, če lahko označijo stopnjo strinjanja. S temi trditvami smo želeli preveriti koliko mladi v Sloveniji poznajo problematiko uporabe plastičnih izdelkov. S pomočjo analize SPSS smo preverili tudi odstopanja v poznavanju problematike glede na spol.

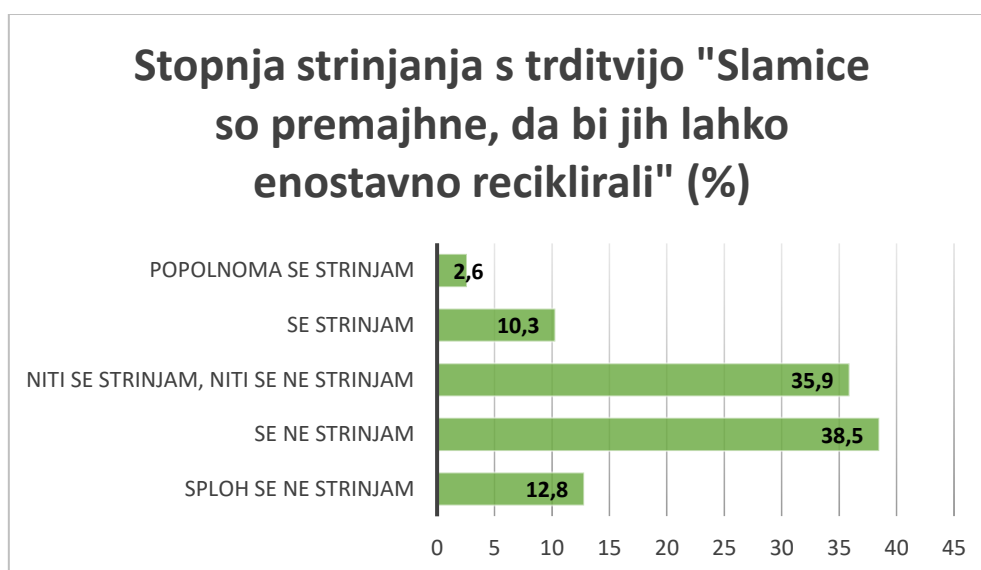
Graf 10: Stopnja strinjanja s trditvijo "plastične vatirane palčke za ušesa spadajo med plastične izdelke za enkratno uporabo"

Dobili smo pričakovane rezultate; večina anketirancev se strinja (30,8 %) oz. popolnoma strinja (59 %) s trditvijo, da plastične vatirane palčke spadajo med plastične izdelke za enkratno uporabo. Pričakovali smo, da bo stopnja strinjanja višja pri dekletih. Odstotki so sicer naša pričakovanja potrdili, vendar med odgovori fantov in deklet ni večjih razlik. Za odgovor, da se z izjavo sploh ne strinjajo se je sicer odločil le moški del vprašanih.

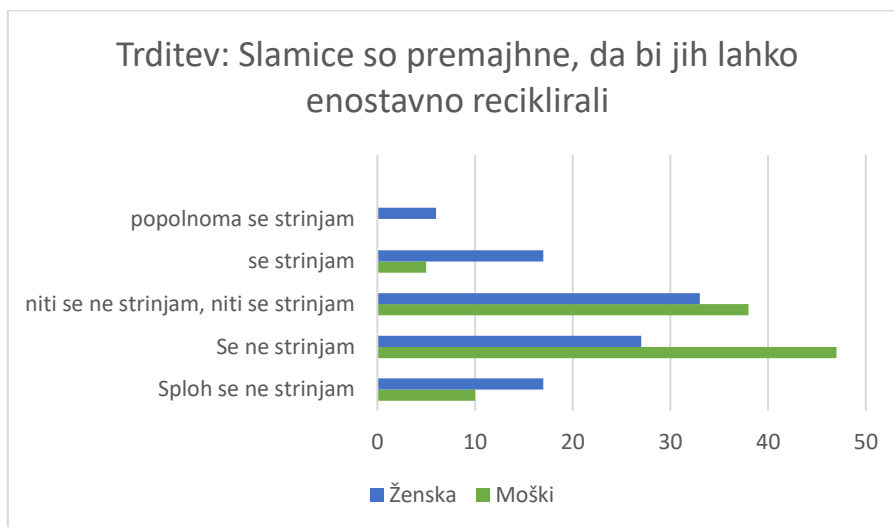
Graf 11: Stopnja strinjanja s trditvijo "plastične vatirane palčke za ušesa spadajo med plastične izdelke za enkratno uporabo", glede na spol

Kadar uporabljamo slamice, se verjetno nikoli ne vprašam, kaj se zgodi z njimi. Gredo v reciklažo ali ne? V resnici je postopek precej bolj zapleten, slamic namreč ne moremo enostavno reciklirati, kot to lahko naredimo s plastenko. Ko smo o tem povprašali naše anketirance smo pričakovali, da se bodo odgovorili nagibali v smer »se ne strinjam«; ogromno jih namreč misli, da se slamice kot enostaven produkt tudi z lahkoto reciklirajo. 38,5 % se z izjavo ne strinja. Kar 35,9 % pa se niso mogli odločiti glede stopnje strinjanja. Z izjavo se torej niso mogli niti strinjati niti se ne strinjati.

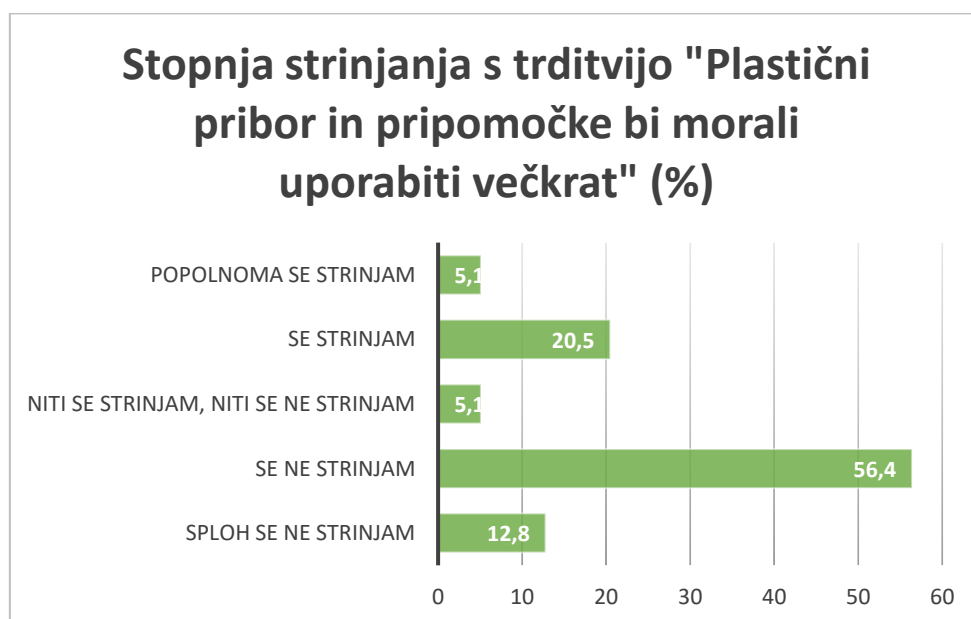
Graf 12: Stopnja strinjanja s trditvijo "Slamice so premajhne, da bi jih lahko enostavno reciklirali"

Zanimalo nas je tudi, ali obstajajo kakšne razlike med spoloma. Ugotovili smo, da je med fanti več takšnih, ki se z izjavo niso strinjali in torej niso oz. so slabo seznanjeni z dejstvom, da se slamice ne morejo reciklirati. Za takšen odgovor se je namreč odločilo kar 48 % vprašanih fantov.

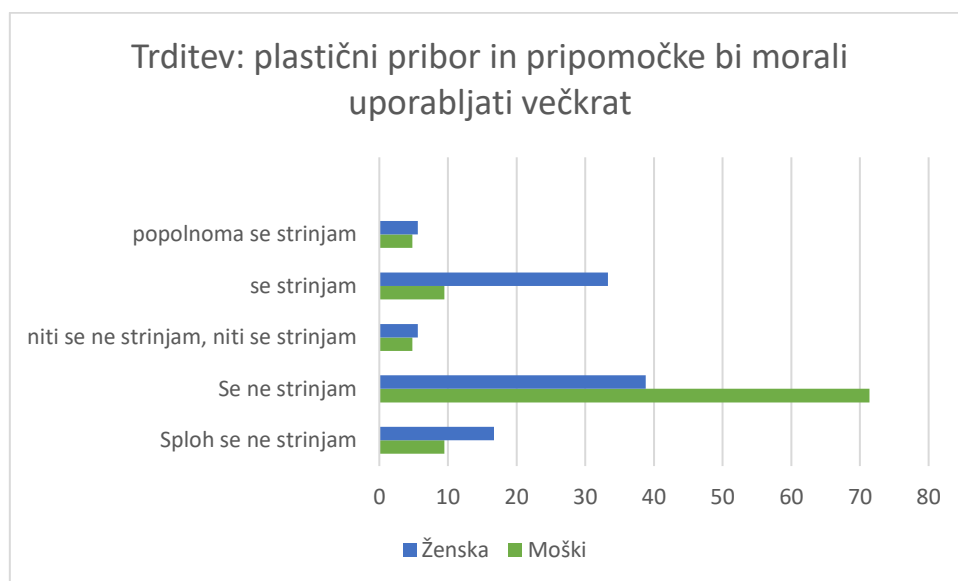
Graf 13: Stopnja strinjanja s trditvijo "Slamice so premajhne, da bi jih lahko enostavno reciklirali", glede na spol

Pri trditvi »plastični pribor in pripomočke bi morali uporabiti večkrat« smo pričakovali družbeno zaželeno odgovore. Tudi za to so nas odgovori nekoliko presenetili. Več kot polovica vprašanih se namreč s trditvijo ni strinjala (56,4 %). 20,5 % se jih je strinjalo, 5,1 % se je z izjavo popolnoma strinjalo., enak odstotek se s trditvijo ni moglo niti strinjati, niti se ne strinjati. 12,8 % je bilo takšnih, ki se jih z izjavo sploh ni strinjalo.

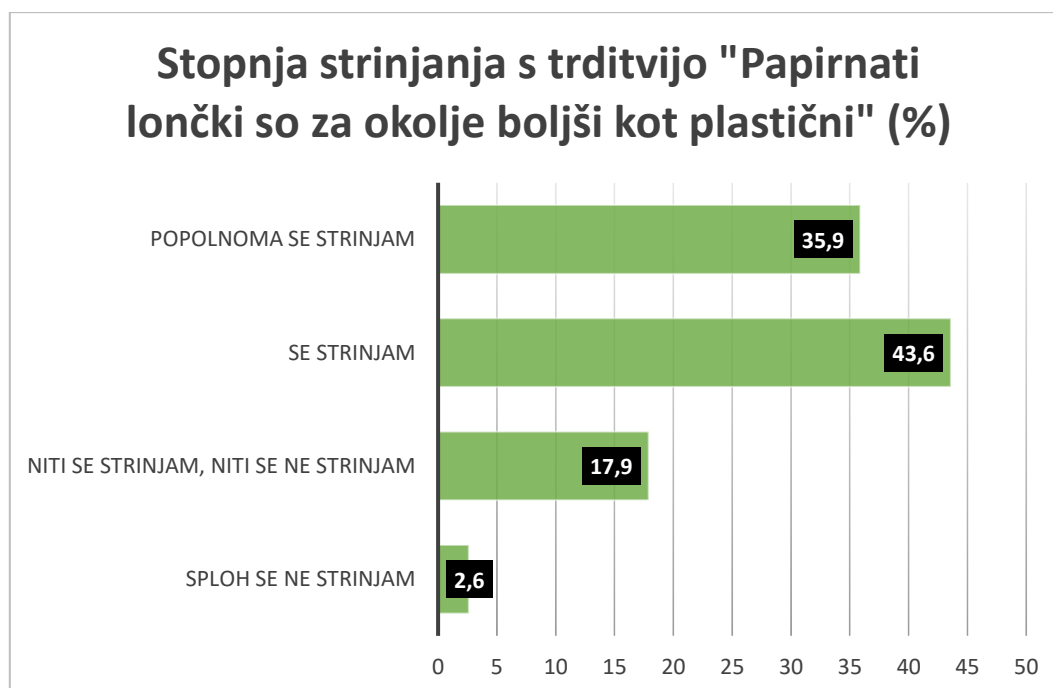
Graf 14: Stopnja strinjanja s trditvijo "plastični pribor in pripomočke bi morali uporabiti večkrat"

Tudi pri tej izjavi se kaže razlika med odgovori fantov in odgovori deklet. Da se s trditvijo ne strinjajo se je odločilo kar 72 % fantov in le 39 % deklet.

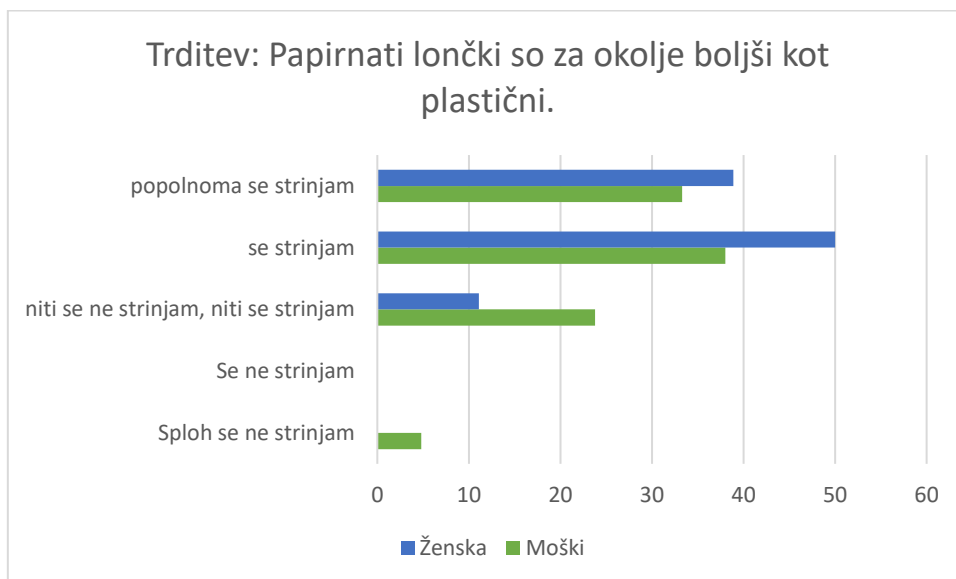

Graf 15: Stopnja strinjanja s trditvijo "plastični pribor in pripomočke bi morali uporabljati večkrat", glede na spol

Da so papirnati lončki za okolje boljši kot plastični se je odločila večina vprašanih. S trditvijo se je popolnoma strinjalo 35,9 % vprašanih, 43,6 % se je strinjalo. 17,9 % se s trditvijo niti ne strinja, niti se ne strinja in le 2,6 % se jih sploh ne strinja. Večji razlik med moškimi in ženskami ni. Res pa je, da se je za odgovor sploh se ne strinjam odločil samo moški del populacije vprašanih.

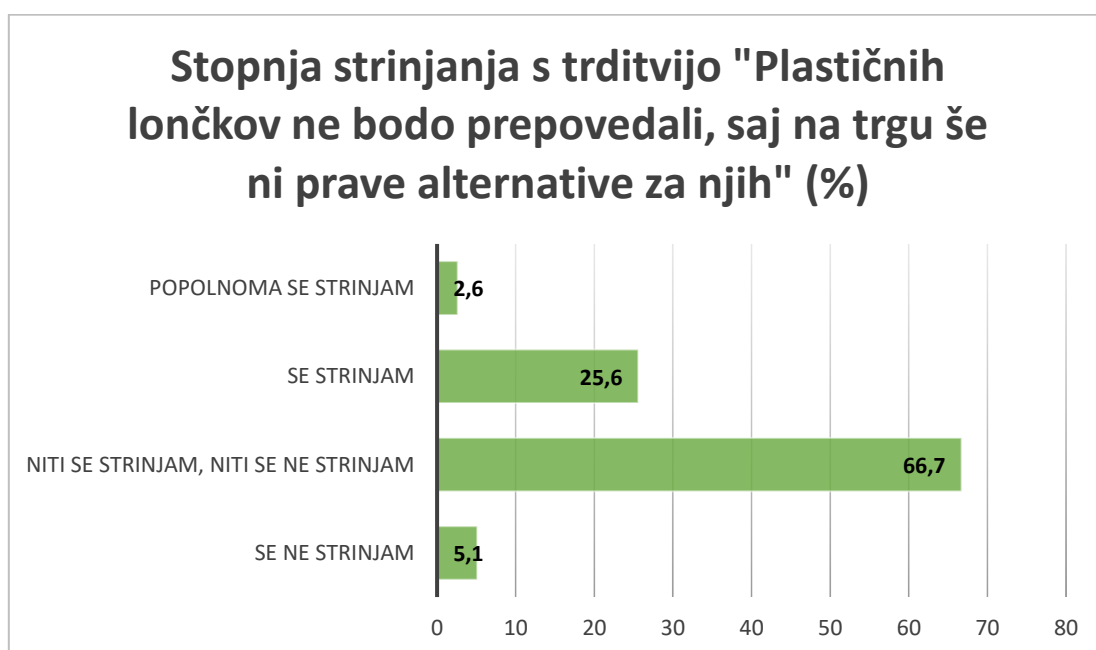

Graf 16: Stopnja strinjanja s trditvijo "papirnati lončki so za okolje boljši kot plastični"

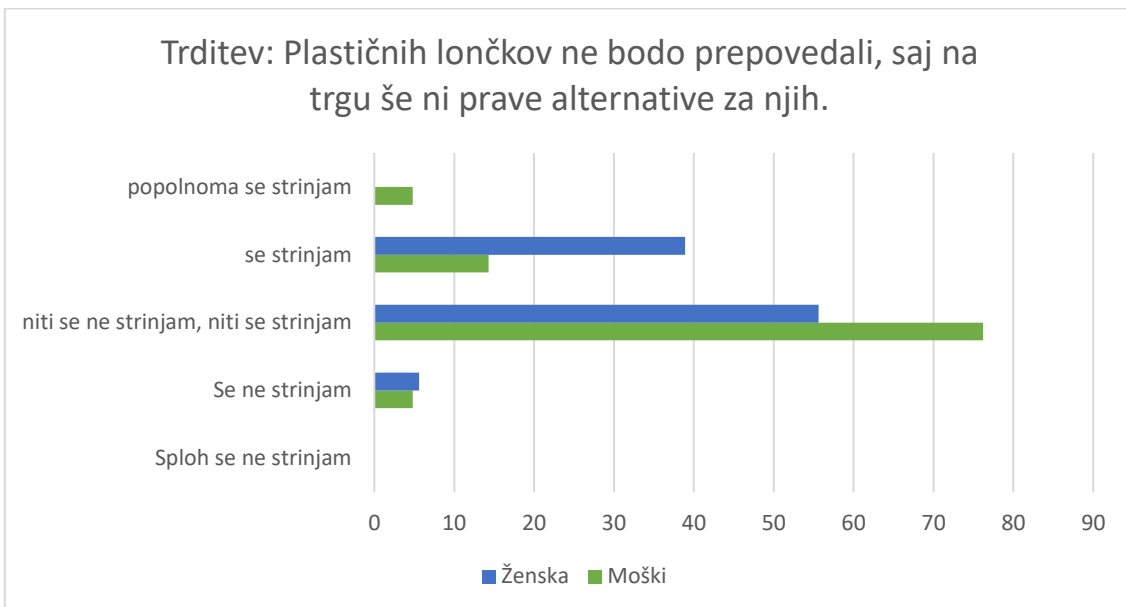

Graf 17: Stopnja strinjanja s trditvijo "plastični lončki so za okolje boljši kot plastični", glede na spol

Glede trditve, da na trgu še ni prave alternative za plastične lončke, se kar dve tretjini vprašanih niti ni strinjalo, niti se strinjalo. 25,6 % se jih je s trditvijo strinjalo in le 2,6 % vprašanih se jih je popolnoma strinjalo. Dobrih 5 % vprašanih pa se s trditvijo ni strinjalo.

Graf 18: Stopnja strinjanja s trditvijo "plastičnih lončkov ne bodo prepovedali, saj na trgu še ni prave alternative za njih"

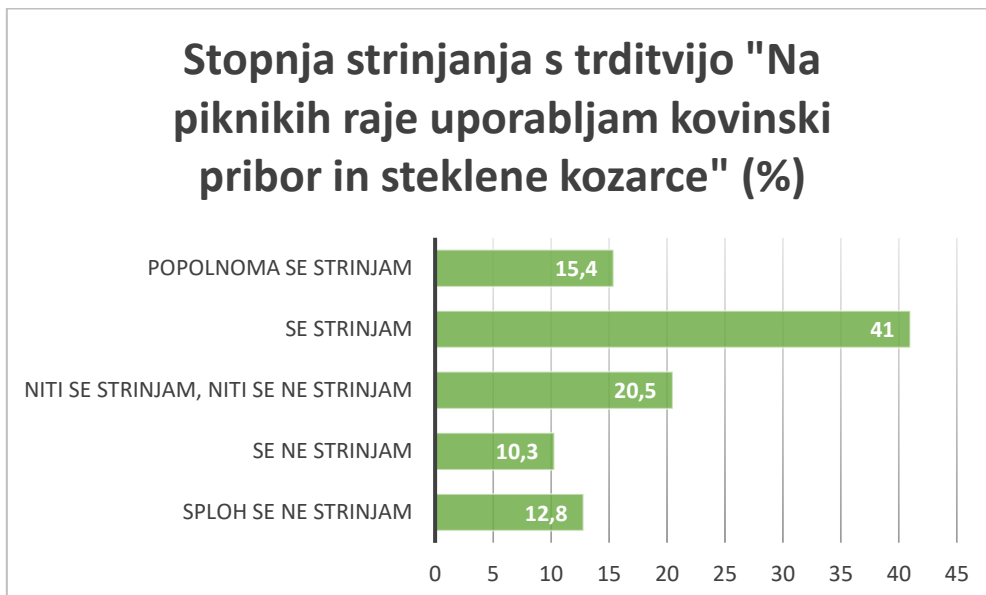

Graf 19: Stopnja strinjanja s trditvijo "plastičnih lončkov ne bodo prepovedali, saj na trgu še ni prave alternative za njih", glede na spol

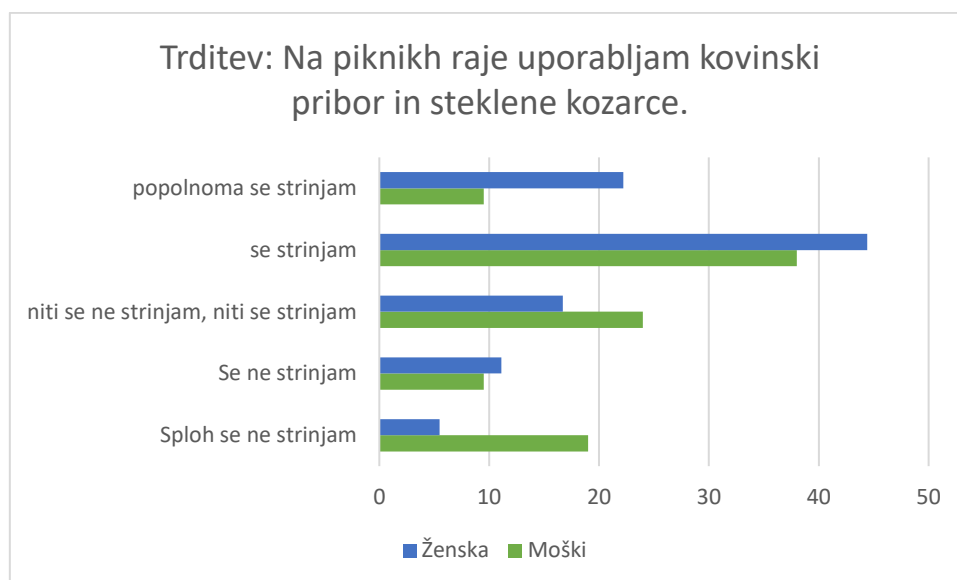
Skoraj 80 % vprašanih fantov se s trditvijo ni moglo niti strinjati, niti se ne strinjati. Po drugi strani pa se je večina (38 %) predstavnic ženskega spola odločilo, da se s trditvijo strinjajo. Sklepamo lahko, da so tudi v tem primeru dekleta nekoliko bolj informirana o alternativni plastičnih izdelkov.

4.3. Okoljska ozaveščenost med mladimi v Sloveniji in vpliv družine

Že v teoretičnem delu smo potrdili, da je okoljska ozaveščenost mladih neposredno povezana z okoljsko ozaveščenostjo staršev. Preverili smo tudi na našem vzorcu. Večina vprašanih se s trditvijo strinja in torej na piknikih ne uporabljajo plastičnega pribora in kozarcev. Preverili smo tudi ali obstajajo razlike v uporabi pribora glede na spol. Večjih razlik v tem kontekstu nismo zasledili. Nekoliko več fantov se sicer s trditvijo ni strinjalo.

Graf 20: Stopnja strinjanja s trditvijo "na piknikih raje uporabljam kovinski pribor in steklene kozarce"

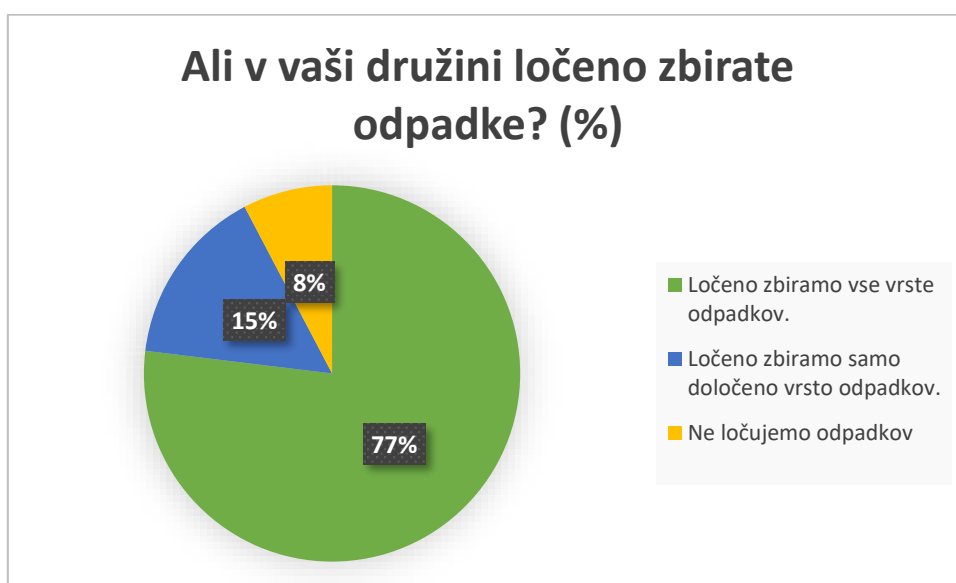
Graf 21: Stopnja strinjanja s trditvijo "na piknikih raje uporabljam kovinski pribor in steklene kozarce", glede na spol

Dijake smo tudi povprašali ali bi svojo družino ocenili kot ekološko ozaveščeno ali neozaveščeno. Velika večina (kar 90 %) vprašanih je ocenila, da so okoljsko ozaveščeni. Pri tem vprašanju moramo sicer tudi upoštevati, da so nam morda podajali družbeno zaželen odgovore.

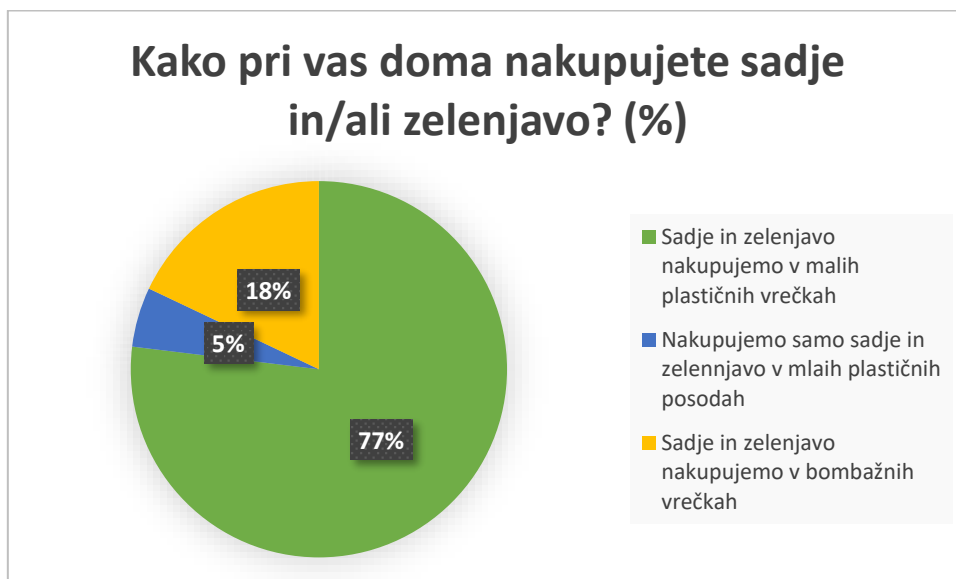
Graf 22: Kako bi ocenil-a ekološko ozaveščenost v tvoji družini (%)

Naslednje postavka, ki nam pove v kolikšni meri so družine ekološko ozaveščene, je ločeno zbiranje odpadkov. Kot vidimo v spodnjem grafu kar 77 % družin vprašanih zbira ločeno vse vrste odpadkov, 15 % jih zbira samo določeno vrsto odpadkov in samo 8 % je takšnih, ki ne ločujejo odpadkov.

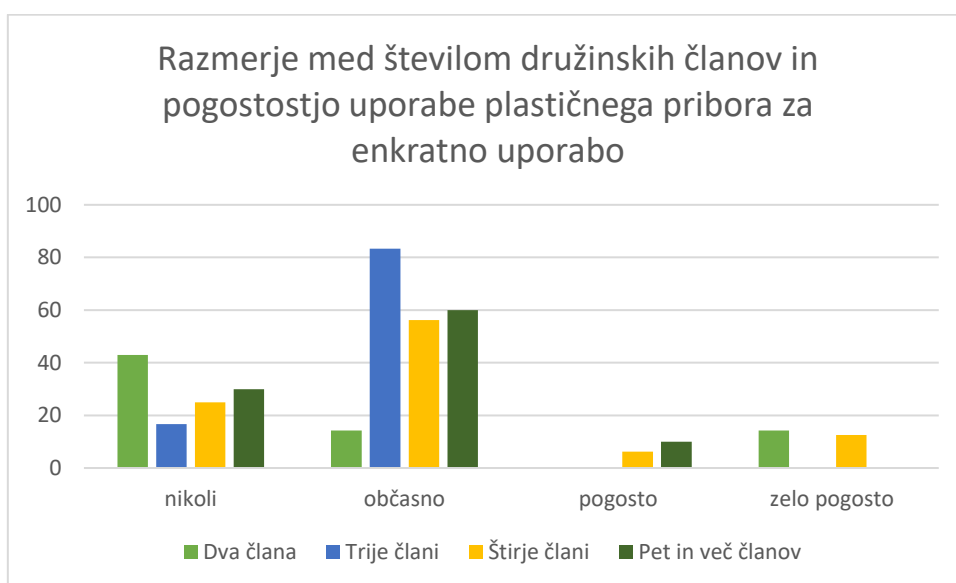
Graf 23: Ali v vaši družini ločeno zbirate odpadke? (%)

Ker so z letom 2019 zelo omejili prodajo plastičnih vrečk, še vedno pa so te vrečke na voljo pri nakupu sadja, smo anketirance vprašali tudi, kako pri njih doma kupujejo sadje in zelenjavo. Pričakovano še vedno velika večina (77%) vprašanih nakupuje sadje in zelenjavo v malih plastičnih vrečkah. Le 18 % vprašanih pa nakupuje v bombažnih vrečkah, ki so sicer danes v porastu in na voljo pri vseh trgovcih.

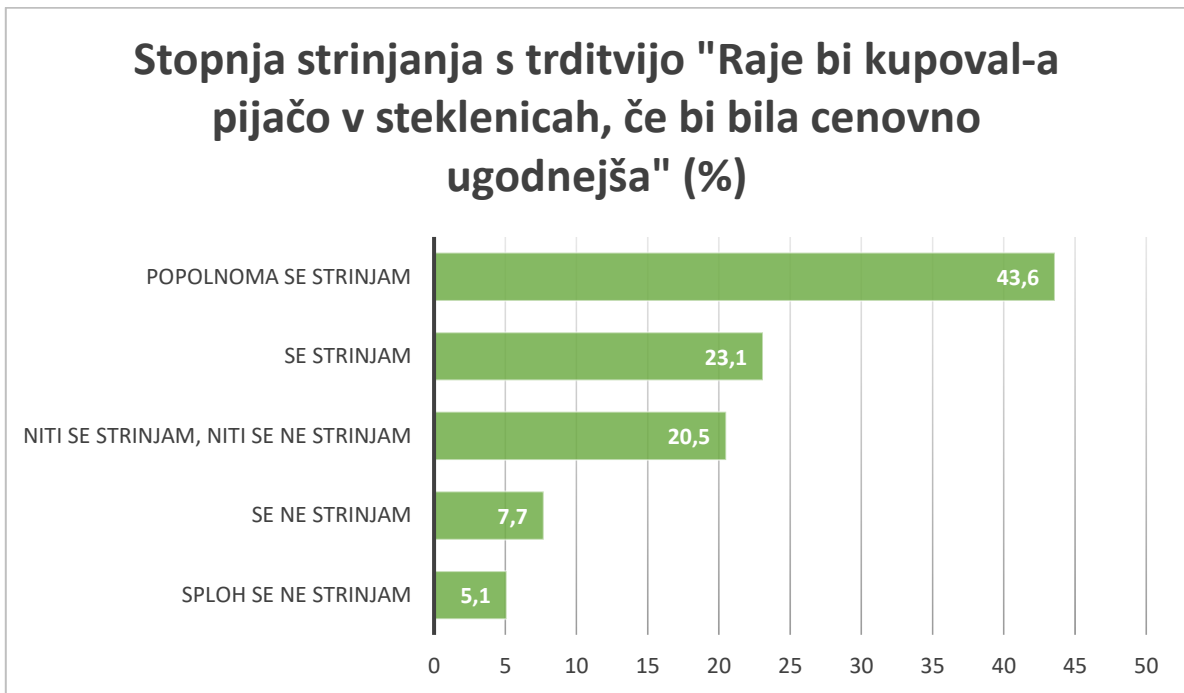
Graf 24: Kako pri vas dom nakupujete sadje in/ali zelenjavo? (%)

Glede praktičnosti in cenovne ugodnosti nas je zanimalo tudi, ali obstaja povezava med razmerjem družinskih članov in pogostostjo uporabe plastičnega pribora za enkratno uporabo. Nismo zasledili večjih odstopanj v številu družinskih članov in uporabi plastičnega pribora.

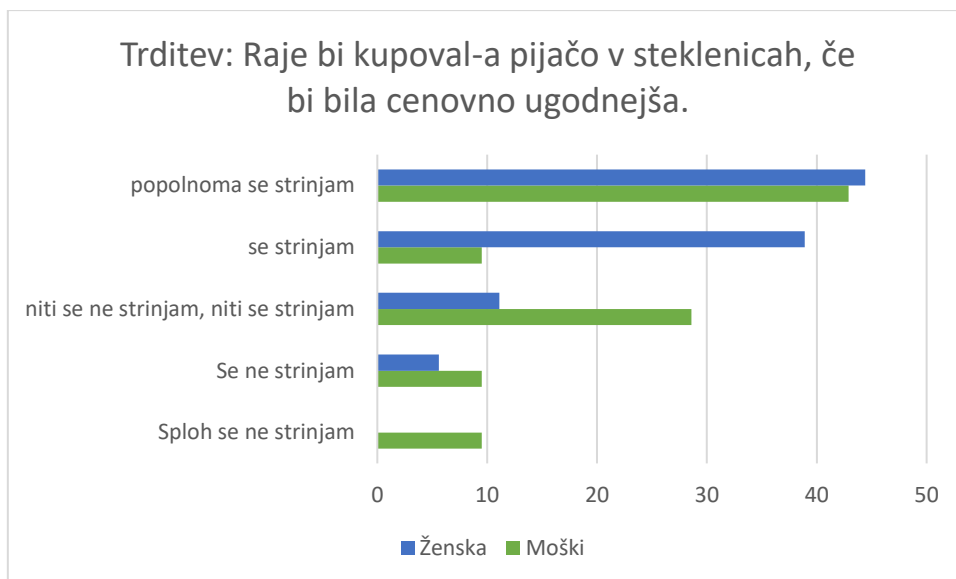

Graf 25: Razmerje med številom družinskih članov in pogostostjo uporabe plastičnega pribora za enkratno uporabo (%)

V širši javnosti pogosto slišimo mnenje, da so »eko« izdelki precej dražji od »navadnih« izdelkov. V raziskovalni nalogi se sicer nismo podrobneje ukvarjala s cenami izdelkov, vseeno pa smo preverili kakšno mnenje prevladuje med mladimi. Večina vprašanih (43,6 %) se je s trditvijo popolnoma strinjalo, 23,1 % se jih je strinjal. Dobrih 20 % se jih ni niti strinjalo, niti se ne strinjalo. Manj kot 10 % pa se jih s trditvijo ni strinjalo oz. se sploh ni strinjalo. Glede na spol (graf 27) nismo zaznali večjih odstopanj.

Graf 26: Stopnja strinjanja s trditvijo "raje bi kupoval-a pijačo v steklenicah, če bi bila cenovno ugodnejša"

Graf 27: Stopnja strinjanja s trditvijo "raje bi kupoval-a pijačo v steklenicah, če bi bila cenovno ugodnejša", glede na spol

5. DISKUSIJA

Danes si še vedno težko predstavljamo življenje brez plastike in ne glede na ukrepe in uredbe, se moramo zavedati, da ne moremo od danes na jutri ukiniti plastičnih izdelkov in s tem rešiti vsaj del ekoloških problemov. V nadaljevanju bomo opisali, katere zastavljene hipoteze lahko potrdimo in katere ovržemo.

H1: Mladi v Sloveniji se zavedajo problema, ki jo prinašajo plastični izdelki.

Hipotezo 1 smo potrdili. S pomočjo anketnega vprašalnika smo ugotovili, da so mladi v Sloveniji seznanjeni s ekološkim problemom, ki ga prinaša uporaba plastičnih izdelkov. Kljub temu smo opazili, da je še vedno prisoten trend uporabe plastičnih izdelkov. Bodisi, ker so ti cenovno ugodnejši, bodisi ker na trgu še ni prave alternative izdelkov.

H2: Dekleta so bolj ekološko ozaveščena kot fantje in zato tudi v manjši meri uporabljajo plastične izdelke za enkratno uporabo.

To hipotezo smo delno potrdili. V nekaterih segmentih se je sicer kazalo, da se dekleta bolj zavedajo ekološkega problema, vendar v splošnem nismo zasledili večjih odstopanj.

H3: Okoljska ozaveščenost mladih je neposredno povezana z ozaveščenostjo njihovih staršev.

Hipotezo 3 smo potrdili. Večja verjetnost je, da bo otrok/mladostnik ekološko ozaveščen, če bodo ozaveščen tudi njegovi starši. Anketirance smo povprašali o ločevanju odpadov in nakupu sadja oz. zelenjave. Večina družin anketiranih ločuje odpadke. Prav tako je večina vprašanih dijakov označilo svojo družino kot ekološko ozaveščeno. Čeprav še vedno večina gospodinjstev nakupuje sadje in/ali zelenjavo v plastičnih vrečkah.

H4: Številnejše kot so družine, bolj pogosto so v uporabi plastični izdelki, predvsem zaradi praktičnosti in dejstva, da so plastični izdelki cenovno ugodnejši.

Četrte hipoteze nismo potrdili. Med številom družinskih članov in uporabe plastičnih izdelkov ni bilo zaslediti večje korelacije.

Raziskovalna naloga opisuje velik problem sodobne družbe – onesnaženost okolja s plastičnimi izdelki, ki potrebujejo izjemno veliko časa za razgradnjo. V nalogi smo zato želeli ne samo opozoriti na pereč problem, vendar tudi prikazati določene alternative.

Za uvedbo vseh alternativnih izdelkov in prepoved plastičnih v Sloveniji bi bilo potrebno veliko časa in potrpežljivosti. Ljudje so danes že dovolj informirani o onesnaževanju okolja in prevelikemu nepotrebnemu odmetavanju odpadkov, vendar še vedno manjka glavni akter – država.

Tudi če govorimo o okolju prijaznih surovinah, to še ne pomeni, da jo lahko odmetavamo v naravo.

Kot najpomembnejše pa bi izpostavili vzgojo otrok. Pravočasno jih moramo seznanjati s pomenom odpadkov in ločenim zbiranjem odpadkov. Tega se otroci najprej naučijo v družinah, nato pa v šoli. Menimo, da se na takšen način spreminja obnašanje in razmišljanje ljudi.

6. ZAKLJUČEK

V zadnjih letih se pogosto srečujemo s predlogi o prepovedi oz. strogi omejitvi plastičnih izdelkov. Na takšen način bi lahko rešili določene težave povezane z odpadki. Z vidika varstva okolja je dajanje izdelkov na trg eden zadnjih ukrepov za preprečevanje onesnaževanja okolja. Že pred takšnimi ukrepi se za to morajo poiskati alternativni proizvodi.

Z to raziskovalno nalogo sem želela dokazati, da je večina mladih ozaveščenih o težavah, ki jih povzroča plastika. Pri anketah lahko ugotovimo, da so mladi seznanjeni z to temo in da so že tudi slišali za različne druge izdelke, ki nadomeščajo plastiko. Kljub temu pa je pomembno poudariti, da brez dejanj ne bomo spremenili ničesar in bo plastika še v naslednjih letih velika težava za okolje.

Problem je tudi v tem, da veliko mladih še ni najbolj seznanjenih z to težavo, ali pa se tega ne zavedajo najbolje, saj mediji kljub svojemu velikemu vplivu temu ne posvečajo veliko pozornosti.

Politiki, poslovneži ali drugi ljudje z vplivom bi lahko svoj položaj uporabili tudi za to, da bi svoje ljudi ozaveščali o tem problemu. Tako kot mlada deklica Greta Thunberg, ki je že zelo mlada začela protestirati za okoljske spremembe, saj vidi kaj ljudje počnemo našemu planetu in kako ga uničujemo. Če bi vsi bili pripravljeni pomagati okolju tako kot ona, bi naš svet, ljudje, narava in živali veliko manj trpeli.

7. VIRI IN LITERATURA

Evropska strategija za plastiko in krožno gospodarstvo (<https://ec.europa.eu/environment/circular-economy/pdf/plastics-strategy-brochure.pdf>)

Horvat, P., Kržan, A., & Šprajcar, M. (2012). *Biopolimeri in bioplastika*. Ljubljana: Kemijski inštitut Ljubljana.

Kranjc, J., & Nieboer, H. (2019). *Košarica dobrin in embalaža v njej*. Ljubljana: Društvo Ekoloi brez meja.

Musil, B., & Lavrič, M. (2011). Vrednote, trajnostni način družbenega delovanja in vizije prihodnosti. V M. Lavrič, S. Flere, M. Tavčar Kranjc, R. Klanjšek, B. Musil, A. Naterer, . . . P. Lešek, *Mladina 2010: Družbeni profil mladih v Sloveniji* (str. 395-421). Maribor: Aristej.

Payne, P. (2005). Families, Homes nad Environmental Educationa. *Australian Journal of Environmental Education*, 21(3), 81-85.

Radonjič, G. (2008). *Embalaža in varstvo okolja, zahteve, smernice in podjetniške priložnosti*. Maribor: Založba Pivec.

SPLETNI VIRI:

Spletni vir 1: <https://zaplanet.si/kaj-je-plastika-za-enkratno-uporabo-in-kaj-je-njena-eko-alternativa/> (28.11.2019)

Spletni vir 2: <https://www.europarl.europa.eu/news/sl/press-room/20190321IPR32111/parlament-potrdil-prepoved-plastike-za-enkratno-uporabo-do-leta-2021> (3.12.2019)

Spletni vir 3: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV6416> (26.10.2019)

VIRI SLIK:

Slika 1: https://www.google.com/search?q=pet+plastika&tbm=isch&ved=2ahUKEwin2P-6wsLnAhWhU1AKHTgCApQQ2-cCegQIABAA&oq=PET+PL&gs_l=img.1.0.0l2j0i30l8.12692.13749..15257...0.0..0.116.324.0j3.....0....1..gws-wiz-img.....0i67.WPASAicE3bU&ei=GPU-XqfsKaGnwOK4hIlgCQ&bih=722&biw=1536&rlz=1C1GCEA_enSI826SI826#imgrc=0Tuqb78We1K-EM&imgdii=nf51TGfBfP7yjM

Slika 2: <https://www.metropolitan.si/aktualno/italija-je-prva-drzava-v-eu-ki-je-prepovedala-plasticne-vatirane-palcke/>

Slika 3, in 4:
https://www.google.com/search?q=plasti%C4%8Dne+slamice&rlz=1C1GCEA_enSI826SI826&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwj7p9nm0MLnAhVl-SoKHXETCJ8Q_AUoAXoECAwQAw&biw=1536&bih=722#imgrc=13zLa07Qo6awYM

8. PRILOGE

ANKETNI VPRAŠALNIK

Pozdravljeni! V okviru raziskovalne naloge raziskujem problem *porabe plastičnih izdelkov za enkratno uporabo med mladimi v Sloveniji*. Prosim, da izpolniš spodnji vprašalnik.

Anketa je anonimna.

Spol: M Ž

Starost: _____

1. Označi kako pogosto uporabljaš spodaj naštete izdelke:

	nikoli	občasno	pogosto	Zelo pogosto
Plastični pribor za enkratno uporabo (vilice, noži, žlice, jedilne paličice)				
Plastični krožniki				
Plastične slamice				
Plastične vatirane palčke				
Plastične palčke za balone				
Oxo biorazgradljiva plastika (biorazgradljive vrečke in embalaža)				
Posoda za hrano in kozarci iz ekspandiranega poliestra				
Ribolovno orodje				

2.a) Ali si že videl/la v trgovini bambusove vatirane palčke?

- a) DA, sem videl/la in jih tudi kupujem.
- b) DA, vendar jih še nisem kupil/la
- c) NE, ne poznam bambusovih vatiranih palčk

2.b) Če si na prejšnje vprašanje odgovoril-a z DA – kaj se ti zdi cenovno ugodneje?

3. Ali v restavraciji in lokalju naročiš pijačo brez slamice?

- a) DA
- b) NE

4. Označi stopnjo strinjanja z naslednjimi trditvami:

	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Niti se strinjam, niti se ne strinjam	Se strinjam	Popolnoma se strinjam
Plastične vatirane palčke za ušesa spadajo med plastične izdelke za enkratno uporabo.					
Slamice so premajhne, da bi jih lahko enostavno reciklirali.					
Plastični pribor in pripomočke bi morali uporabiti večkrat.					
Raje bi kupoval-a pijačo v steklenicah, če bi bila cenovno ugodnejša.					
Na piknikih raje uporabljam kovinski pribor in steklene kozarce.					
Plastičnih lončkov ne bodo prepovedali saj na trgu še ni prave alternative za njih.					
Papirnati lončki so za okolje boljši kot plastični.					

5. Kako pri vas doma nakupujete sadje in/ali zelenjavo?

- a) Sadje in zelenjavo nakupujem v malih plastičnih vrečkah.
- b) Nakupujem samo sadje in zelenjavo v malih plastičnih posodicah.
- c) Sadje in zelenjavo nakupujem v bombažnih vrečkah.

6. Koliko družinskih članov je v vašem gospodinjstvu?

- a) 2
- b) 3
- c) 4
- d) 5 ali več

7. Kako bi ocenil-a ekološko ozaveščenost v tvoji družini? (Obkroži)

- a) Smo okoljsko ozaveščeni
- b) Nismo okoljsko ozaveščeni

8. Ali v tvoji družini ločeno zbirate odpadke?

- a) Ločeno zbiramo vse vrste odpadkov
- b) Ločeno zbiramo samo določeno vrsto odpadkov: (napiši katere) _____
- c) Ne ločujemo odpadkov.

Hvala za sodelovanje! ☺